

Огренич Ю. О.
доктор економічних наук, доцент
Гурська А. Ю.
студент
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТНО-ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення, а саме воєнного стану в Україні, виникла потреба у врегулюванні питання оподаткування імпортно-експортних операцій. Це зумовлено тим, що існує потреба у підвищенні швидкості розмитнення окремих груп товарів, які необхідні для потреб ЗСУ, для забезпечення населення гуманітарною допомогою, що можливо шляхом внесення змін до процесу митного оформлення різних груп товарів.

Вже вісім місяців інфраструктура України перебуває під частковою окупацією та постійними ворожими обстрілами, що спричинило блокування портів, пошкодження залізничних шляхів та припинення торгівельних відносин з країною-терористом та Білоруссю. Першочергово страждає торгівля, яка забезпечує надходження до державного бюджету та економічний розвиток.

З метою більш детального дослідження стану економіки України слід проаналізувати імпортні та експортні операції за 2022 р. та порівняти з 2021 р. Зокрема, основним фактором впливу на імпортно-експортні операції протягом 2021 р. був COVID-19 та у 2022 р. – воєнний стан. Сумарний обсяг імпортованої та експортованої продукції зернових культур в Україні наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Сумарний обсяг імпорту та експорту зернових культур за 2021-2022 рр., тис. дол. США

Найменування позиції товару за УКТЗЕД	Імпорт				Експорт			
	Вартість за січень-грудень 2021	Вартість за січень-вересень 2022	Темп росту		Вартість за січень-грудень 2021	Вартість за січень-вересень 2022	Темп росту	
			Абс.	Відн., %			Абс.	Відн., %
Пшениця	5343	526	-4817	0,098	5074782	1551457	-3523325	0,31
Жито	2339	244	-2095	0,10	28092	10180	-17912	0,36
Ячмінь	10048	244	-9804	0,02	1275343	286210	-989133	0,22
Овес	113	15	-98	0,13	4038	1099	-2939	0,27
Кукурудза	89812	64982	-24830	0,72	5892623	4276257	-1616366	0,73
Рис	42679	51649	8970	1,21	6331	971	-5360	0,15
Сорго зернове	1603	266	-1337	0,17	14033	13241	-792	0,94
Гречка, просо; інші зернові культури	14163	7464	-6699	0,53	48607	13539	-35068	0,28
Борошно пшеничне	4596	1251	-3345	0,27	36099	10759	-25340	0,3
Разом	170696	126641	-44055	0,74	12379948	6163713	-6216235	0,49

Примітка: складено на основі [1]

Враховуючи дані табл. 1 можна відзначити, що відбулося скорочення імпорту та експорту на усі зернові культури, окрім імпорту рису. Зростання імпорту рису протягом 2022 р. обумовлений воєнними діями на території України, оскільки рисові культури першочергово відносяться до гуманітарної допомоги, якої потребують люди. Значне скорочення експорту зернових культур у 2022 р. можна пояснити тим, що більша частка зерна, що експортується, знаходиться на тимчасово окупованих територіях України. Через вивезення українського зерна на територію росії підвищується ризик появи дефіциту зернових культур в країні, а також відсутня можливість поповнювати державний бюджет за рахунок експорту товарів. Все це обумовило скорочення імпорту зернових культур на 44055 тис. дол. США та експорту – на 6216235 тис. дол. США. У табл. 2 наведено сумарний обсяг імпортованої та експортованої олії в Україні станом на 2021-2022 рр.

Таблиця 2. Сумарний обсяг імпорту та експорту олії за 2021-2022 рр., тис. дол. США

Найменування позиції товару за УКТЗЕД	Імпорт				Експорт			
	Вартість за січень-грудень 2021	Вартість за січень-вересень 2022	Темп росту		Вартість за січень-грудень 2021	Вартість за січень-вересень 2022	Темп росту	
			Абс.	Відн., %			Абс.	Відн., %
Олія соєва	387	95	-292	-0,75	295215	231462	-63753	-0,22
Олія арахісова	15	15	0	0	6	4	-2	-0,33
Олія оливкова	17627	5671	-11956	-0,68	102	98	-4	-0,04
Інші олії, змаслин або оливок	3479	1213	-2266	-0,65	19	6	-13	-0,68
Олія пальмова	287811	122098	-165713	-0,58	3357	1287	-2070	-0,62
Олії соняшникова, сафлорова або бавовняна	82	2296	2214	27	6387635	3954342	-2433293	-0,38
Олії кокосова, пальмоядрова або з бабасу	24638	14002	-10636	-0,43	945	75	-870	-0,92
Олії свиріпова, ріпакова, гірчична	4443	2762	-1681	-0,38	222563	35284	-187279	-0,84
Інші нелеткі жири і олії рослинні	5070	2309	-2761	-0,54	14747	6825	-7922	-0,54
Разом	343552	150461	-193091	0,44	6924589	4229383	-2695206	0,61

Примітка: складено на основі [1]

Олія, як і зернові культури, є основним продуктом для експорту за кордон для України. Проте так само як і зерно, протягом 2022 р. відбулося зниження експорту усіх видів олії (зменшення на 2695206 тис. дол. США) та спостерігається збільшення частки імпорту саме олії соняшникової (на 2214 тис. дол. США) (табл. 2). Однак, на посівний сезон 2022-2023 рр. очікується збір, рекордного об'єму врожаю та з боку держави будуть продовжувати працювати методи державного регулювання, а саме: до 31 серпня 2023 р. продовжено у розмірі 50% мито на експорт соняшнику за межі ЄАЕС; у жовтні 2022 р. ще діє нульове мито та продовжено до 31 серпня 2023 р. мито на експорт соняшникової

олії та шроту. На законодавчому рівні запроваджено низку норм, які будуть спрямовані на спрощення митного оформлення різних груп товарів, які мають бути враховані суб'єктами господарювання. Зокрема, в Постанові Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення здійснення економічної діяльності в умовах воєнного стану» від 18 березня 2022 року № 314 передбачено спрощення ведення господарської діяльності на період воєнного стану шляхом скорочення кількості дозвільних документів, що стосується також новостворених підприємств [2]. Відповідно до Постанови «декларація може бути подана за вибором суб'єкта господарювання незалежно від задекларованого місцезнаходження, місця провадження господарської діяльності або місцезнаходження відповідного об'єкта: в електронній формі – через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, зокрема засобами мобільного додатку Порталу Дія (Дія); у паперовій формі – через центр надання адміністративних послуг, подана особисто суб'єктом господарювання або уповноваженою особою, надіслана поштою» [2]. Крім того, суб'єкти господарювання замість дозвільних документів можуть подавати декларації про провадження господарської діяльності до Міністерства економіки України або залежно від типу господарства до Міністерства внутрішніх справ України. Проте спрощення не поширюється на зовнішньоекономічну діяльність [2]. Також було внесено зміни до Податкового кодексу України стосовно оподаткування експортних та імпорتنих операцій, які передбачають звільнення від оподаткування митними, податковими платежами за переліком товарів [4].

На 2023 р. Україна вже отримала додаткові базові квоти у кількості 100 одиниць на міжнародні вантажні перевезення. Це дає змогу українським перевізникам транспортувати вантажі територіями країн-учасниць системи багатосторонньої квоти дозволів Європейської Конференції Міністрів Транспорту. Загалом на 2023 р. Україна матиме 475 квот, що на 27% більше, ніж було у поточному році та минулих роках [3].

За результатами проведеного дослідження можна відзначити, що економіка країни зазнала значних втрат через військові дії на її території, що спричинило глобальний спад експорту українського зерна та олій. Це в свою чергу ставить під ризик забезпечення зерновими культурами та олією не тільки Україну, а й Європу в цілому. Однак, завдяки спрощенню ведення господарської діяльності, звільнення від оподаткування митними, податковими платежами за переліком товарів, експортерам та імпортерам буде легше відновлювати діяльність.

Література:

1. Державна митна служба України. Статистика та реєстри. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.
2. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 18.03.2022 р. № 314. URL: <http://surl.li/dwimw>.
3. Україна отримала 100 додаткових базових квот ЄКМТ на 2023 рік. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/33778.html>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. Дата оновлення: 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.